

біблійні сюжети. Без нього, напевно, було б дуже важко виразно уявити собі постаті Ісуса Христа, Діви Марії, апостолів, євангелістів, інших святих та сцен релігійного буття. При цьому, значення кожного кольору чітко визначене.

Список використаних джерел та літератури:

1. Алпатов М.В. Древнерусская иконопись. Изд. 2-е. – М.: Искусство, 1978. – 332 с.
2. Гармонія божественної краси і духовної гармонії [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.kda.org.ua/statti/832-harmoniiia.html>.
3. Жукліна І. Символіка кольору в українському іконописі [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/articles/2290.html>.
4. Іконопис [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://oipopp.ed-sp.net/dcr/1858/1858_3.doc.
5. Релігійна символіка православних ікон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2013/relihijna-symvolika-pravoslavnyh-ikon>.
6. Степовик Д. Історія української культури Х-XX ст. Вид. друге, стереот. – К.: Либідь, 2004. – 440 с.
7. Степовик Д. В. Скарби України: Наук. – худож. кн.: Для серед. та ст. шк. віку / Худож. оформл. Д.О. Заруби. – К.: Веселка, 1990. – 192 с.
8. Страхова Н.П. Русская культура X-XVII веков: Учебное пособие. – Волгоград: Издательство ВолГУ, 2001. – 216 с.
9. Трубецкой Е. Умозрение в красках. Этюды по русской иконописи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://azbyka.ru/tserkov/ikona/trubeckoi_ymozrenie_10g-all.shtml

Мельник Віра Михайлівна

*к.і.н., викладач кафедри українознавства
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького*

Мельник Роман Петрович

*к.і.н., старший викладач кафедри ІУЕК
Національного університету «Львівська Політехніка»*

ЗРУЙНОВАНІ ДЕРЕВ'ЯНІ ХРАМИ СКОЛІВЩИНИ (XVI-ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХСТ.)

Вивчення сакрального мистецтва Сколівщини, де був виплеканий бойківський тип церкви, де на кожному кроці можуть бути виняткові наукові відкриття, які постійно цікавлять професіоналів та шанувальників історії рідного краю, до сьогодні залишається актуальним. Сакральне мистецтво Сколівщини надзвичайно багате: це і дерев'яні церкви, дзвіниці, ікони, у яких відображено розвиток сакрального мистецтва від найдавніших часів і до

сьогодні. Ця криниця української культури невичерпна і тому потребує уваги нових і нових науковців.

Перлинами не лише загальноукраїнського і європейського, а й світового будівництва найавторитетніші мистецтвознавці визнають дерев'яні бойківські храми. Як образно висловився видатний український мистецтвознавець М. Драган, „саме тут самотнє мистецтво Прикарпатської Русі торжествує своє найвище досягнення! У цих легко злітаючих до неба струнких силуетах храмів, у дитячій простоті їх конструкцій, що надає їм вигляду дивовижних іграшок, – відбилася вся неповторна чарівність цього справді народного мистецтва”[7;с.43].

Бойківські будівельники тонко розуміли природу, шукали гармонію з нею. Складені з товстих брусів, з вигнутими дахами хати і храми здалеку нагадують старі ялиці з опущеними гіллями, вписуючись у ландшафт, створюють з ним одне ціле.

На цілому просторі Європи найбільша кількість, і то найцінніших зразків, дерев'яного будівництва збереглися в Україні. На Сколівщині і Турківщині у XVIII ст. відбувався процес творення нового типу сакрального об'єкту, тобто йшла своя західноукраїнська інтерпретація вертикальної композиції церковної споруди. Цей процес тривав майже два сторіччя і закінчився тим, що в цих двох районах сформувалось своє оригінальне об'ємно-планувальне вирішення, яке пізніше отримало назву „церкви бойківського типу, бойківської школи ”[22; с.154].

Важливе наукове значення цієї проблеми полягає в тому, що Сколівщина вважається одним із осередків, де був виплеканий бойківський тип церкви і де на живих прикладах ще сьогодні можна прослідкувати всю еволюцію розвитку сакральної архітектури впродовж трьох століть.

Українська дерев'яна сакральна архітектура характеризується великою кількістю церков, на формування яких значною мірою вплинули естетичні ідеали та світогляд народу, природно-кліматичні та ландшафтні умови, політичне й економічне життя. Коріння формування сакральної архітектури сягає глибини віків[26; с.34].

В Україні маємо найдовшу у світі традицію будівництва святинь із дерева, коріння якого тягнеться в глибину тисячоліть. На Сколівщині сакральна дерев'яна архітектура розвивалася ще з давніх часів. Проте, не всі церкви збереглися до наших часів багато з них були знищені, розібрані, частина церков згоріла. Слід відзначити те, що описи цих церков і пам'ять про них збереглися і до сьогодні.

У селі Тернавка в 1780 році зведена дерев'яна церква бойківського типу. Будівля складалася з трьох розміщених по осі схід – захід прямокутних зрубів: вужчого віттаря, ширшої нави й вужчого бабинця. Наву вінчав верх з одного четверика й трьох восьмериків, а над віттарем і бабинцем здіймалися верхи з

двох восьмериків. Верх бабинця нависав над входом, утворюючи відкритий ганок. У його горішній частині, первісно оточеній відкритою галереєю, містилася емпора-каплиця. Оперізувало споруду широке піддашшя, оперте на профільовані випусти вінців зрубів. [9; с.27] У 1914 – 1915 роках церква дуже потерпіла від бойових дій. Австрійський уряд у 1918 році виділив кошти на реставрацію храму, але 13 вересня того ж року парох о. Іван Куземович повідомив його про бажання громади збудувати нову церкву, а не ремонтувати стару. Стараннями о. Ярослава Левицького в 1921 році на кошти громади майстри Михайло й Григорій Комарі з Ціневи звели новий храм. У ньому на хорах розміщено частини іконостаса XVIII століття з розібраної старої будівлі, матеріал з якої продано на дрова[23; с.22].

У Верхньому Синьовидному в 1790 році збудована тридільна двозрубна одноверха церква, присвячена св. Юрію, яка стоїть на „Золотій горі”, на території так званого літописного монастиря св. Богородиці. В плані вона складалась з двох рівно широких прямокутних камер нави, вівтаря та вужчої камери бабинця. Над навою на світловому восьмерику здійснювалася велика шоломова баня, що завершувалася світловим ліхтарем з маківкою. Бабинець покривав двосхилий причілковий дах, а вівтар – п'ятисхилий. Оперізувало споруду опасання, оперте на різьблені стовпи й випусти вінців зрубів навколо вівтаря. Всередині простір нави розкривався у висоту до основи ліхтаря, у вівтарі було зімкнене склепіння, а в бабинці – трапецієвидне. Вузькі хори тягнулися вздовж західної стіни нави[23; с.22].

Зі сходу прямокутник вівтаря мав зрізані кути. Основний об'єм мав розміри 8,4x7,8 м і більший ніж у два рази від об'єму бабинця, що при переході з одного об'єму другий дає враження великого простору в наві.

Менша ширина бабинця від вівтаря вказує, що план даної церкви зберіг рідкісний приклад еволюційної спонуки трьох приміщень в один простір, де ще еволюційного зменшення не зазнав вівтар[8; с.47]. Центральний об'єм церкви завершував однорідний верх з одним восьмибічником. В інтер'єрі простір нави висотно був розкритий майже до основи верха. Верх освітлювався невеликими вікнами, розташованими, у восьмибічнику і в якому також знаходилися в двох рівнях горизонтальні балки-сволоки[25; с.21].

Настоятелем храму з 1918 року був о. Левитський, з 1948 до 1989 рр. церква була закрита, а з 1989 року і до сьогодні настоятелем храму є о. Юрій Єлішевський[15; с.56]. 1939 року через аварійний на той час стан церкви її з наказу староства розібрано. Зараз на її місці стоїть дерев'яна церква св. Юрія збудована в 1945-1948 рр. і освячена в 1989 році повторно на честь Богородиці[13; с.89]. У 2005 році до церкви був придбаний престол, який стоїть в центральній частині храму. Він виконаний в готичному стилі. На пожертви парафіян храму у 2006 році його було перекрито металочерепицею зеленого кольору, а куполи покрито жовтою бляхою.

До побудови теперішньої церкви в селі Сопіт стояла дерев'яна церква бойківського типу зведена в 1767 році на цвинтарі й посвячена Св. арх. Михайлові. То була триверха будівля, наву якої вінчав верх з четверика й двох восьмериків, над вітварем і бабинцем здіймалися верхи з двох восьмериків. Покривали верхи цибулясті бані зі сліпими ліхтарями й маківками. Оперізувало споруду широке спільне піддашся, оперте на профільовані випусти вінців зрубів. Особливістю будівлі було архаїчне влаштування бабинця, відокремленого від нави стіною з повними дверима й одвірками. Занепала на початку ХХ століття.

Дерев'яні церкви Сколівщини називають перлинами Карпат. Їм зобов'язана Сколівщина своїй славі на світовій арені. Їх можна порівнювати з адекватними архітектурними спорудами Норвегії, з дерев'яними храмами Індії та Китаю. Через дерев'яні церкви, які є складовою частиною культури нашого краю, ми усвідомлюємо прояви духовного життя народу.

Список використаної літератури:

1. Антонович Д. Скорочений курс історії українського мистецтва. - Прага, 1923.
2. Білецький П. О. Українське мистецтво другої половини XVII-XVIII ст. - Київ, 1981.
3. Грабар І. Дерев'яна церковна архітектура Прикарпатської Русі // Пам'ятки України. 1997, №2.
4. Грушевський М. С. Матеріали до історії суспільно політичних і економічних відносин Західної України. - Львів, 1906.
5. Данилюк А. Г. Народна архітектура Бойківщини. Житлове будівництво. - Львів, 2004.
6. Дем'ян Г. Грабовець. - Львів, 2007.
7. Драган М. Українські дерев'яні церкви. Ч.1. - Київ, 1998. С.78.
8. Думинець І.О. Верхнє Синьовидне: минуле і сучасне. - Львів, 2003.
9. Залозецький В. Бойківський тип дерев'яної церкви, його відношення до історичних типів // Літопис Бойківщини. Київ, 1938. С.56.
10. Кармазин-Коковський В. Архітектура бойківської церкви. // Пам'ятки України. 1997. №2.
11. Кристопчук М. Характерні особливості українського іконопису і релігійної картини // Вісник ЛАН. – Львів, 1998. - №9.
12. Левицький Т. Плав'я. - Львів, 1997.
13. Логвин Г. По Україні. Київ, 1968. С.142.
14. Лушпинський А. Дерев'яні церкви Галичини XVI-XVIII ст. - Львів, 1920.
15. Матисякевич З. Історія Синевіцка-Вижнього. Львів, 2003. С.71.
16. Міляева Л. С., Логвин Г. Н. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII ст. - Київ, 1963.

17. Могитич Р. Нариси архітектури української церкви. - Львів, 1995.
18. Овсійчук В. А., Кравич Д. П. Оповідь про ікону. – Львів, 2000.
19. Свенціцька В.І., Сидор О.Ф. Спадщина віків. Українське малярство XIV-XVIII століть у музейних колекціях Львова. - Львів, 1990.
20. Свенціцький І. Галицько-руське церковне малярство XV-XVI ст. - Львів, 1914.
21. Січинський В. Пам'ятки української архітектури. - Філадельфія, 1952.
22. Сколівщина / Під ред. С. Павлюка. - Львів, 1996. - С. 255.
23. Слободян В. Втрачені пам'ятки сакральної архітектури Львівщини // Пам'ятки України, 2006, №3,- С.22.
24. Сродник С. Історія Корчинської шляхти: минуле і сучасне села Корчин. - Львів. 2002.
25. Сулик Р. Дерев'яне церковне будівництво на Стрийщині. Львів-Стрий, 1993. С. 34.
26. Тарас Я.М.Українська сакральна дерев'яна архітектура:словник-довідник. Львів, 2006. С.96.
27. Шематизм Самбірсько-Дрогобицької Єпархії УГКЦ. - Перемишль, 1998.
28. Щербаківський В. Церкви на Бойківщині. - Львів, 1913.
29. Юрченко П. Г. Дерев'яна архітектура України. - Київ, 1970.

***Ратушна Оксана Мирославівна**
ст.викладач кафедри історії України та етнокомунікації,
Національного університету «Львівська політехніка»*

ЖИТТЯ ТА ПОБУТ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕННИКІВ У ТАЛЕРГОФІ (1914 – 1917 рр.)

У своєму дослідженні хотілося б перш за все наголосити на кількох принципових моментах, які стосуються формування образу Талергофу чи краще сказати міфу Талергофу у громадській думці міжвоєнного періоду. Більшість спогадів колишніх в'язнів-інтернованих австрійського табору залишили свої спогади, що були надруковані у чотирьохтомному збірнику «Талергофський альманах», вже після війни, у специфічних національно-політичних реаліях 1920-х років. Відтак перш ніж потрапити у друк й побачити світ, написані православними священиками й москвофільською інтелігенцією матеріали ретельно підбиралися видавцем, піддавалися цензурним правкам, цілеспрямовано формуючи міф про Талергоф, як символ «галицько-руської Голгофи». Даний стереотип без належного критичного осмислення й абсолютно тенденційно сприйняли і деякі сучасні історики, зокрема російська дослідниця Н. Пашаєва. На її тверде переконання Талергоф це – «попередник гітлерівських таборів» [1, с. 141]. Співставляти нацистські табори смерті та